

Received / Makale Geliş Tarihi 08.10.2023
Published / Yayınlanma Tarihi 26.12.2023
Volume / Issue (Cilt/Sayı) 7 (37)
ss / pp 1788-1799

Research Article /Araştırma Makalesi
10.5281/zenodo.10431654
Mail: editor@pejoss.com

Dr. Öğr. Üyesi İbrahim Halil Güzel
<https://orcid.org/0000-0003-2671-7635>
Siirt Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Siirt/ TÜRKİYE
ROR Id:<https://ror.org/05ptwtz25>

Kentsel Yönetimde Sürdürülebilirlik: İstanbul ve Kocaeli Büyükşehir Belediyeleri

Sustainability in Urban Management: Istanbul and Kocaeli Metropolitan Municipalities

ÖZET

Ekonomi, sanayi, eğitim ve teknoloji alanında yaşanan gelişmeler, kentleri daha cazip hale getirmiş, kırdan kente göçü hızlandırmıştır. Kentlerin yoğun bir şekilde göç almaları, kentlerin hızla büyümesine neden olarak kent hayatında birçok sorunu beraberinde getirmiştir. Yoğun göç neticesinde artan nüfusun taleplerini, ihtiyaçlarını, sorunlarını karşılamak kent yönetimleri için öncelikli bir durum haline gelmiştir. Kaynakların sınırlı olması ve gelecek nesillere aktarılması gerektiği geçmişte olduğu gibi günümüzde de oldukça önemli bir yer tutmaktadır. Kentlerin hızlı ve gelişi güzel bir şekilde büyümelerini önlemek, kaynakların kullanımına özen göstermek için sürdürülebilir kentleşme yaklaşımına bugün daha çok ihtiyaç duyulmaktadır. Sürdürülebilir kentler sayesinde sadece bugün değil, gelecek nesillerinde sağlıklı, düzenli, güvenli kentlerde yaşaması sağlanacaktır. Bunun sağlanabilmesi için uluslararası alanda toplantılar, konferanslar düzenlenmektedir. Bu toplantılar neticesinde sürdürülebilirlik kavramının teorik çerçevesi oluşturularak, sürdürülebilir kalkınmanın nasıl sağlanacağı üzerinde uzun yıllardır tartışılmaktadır. Sürdürülebilirlik kavramının üç boyutu üzerinde durularak, sosyal, ekonomik ve toplumsal açıdan konulması gereken hedefler belirlenmeye çalışılmıştır. Bu hedeflerin gerçekleştirilmesinde özel sektöre olduğu kadar kamu kurumlarına da oldukça önemli görev ve sorumluluklar düşmektedir. Bu çalışmada Türkiye'nin en kalabalık bölgesi olan Marmara Bölgesinden iki kentin İstanbul ve Kocaeli'nin kent yönetiminde sürdürülebilirlik kavramının yeri incelenmektedir. Bu kapsamda iki kentin büyükşehir belediyelerinin, stratejik planlarında ve faaliyet raporlarında sürdürülebilirlik kavramına, sürdürülebilirlik kavramının unsurlarına, bu kapsamda yaptıkları yapacakları plan ve projeleri, benzerlikleri, farklılıkları sorgulanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Kentleşme, Sürdürülebilirlik, Yerel Yönetimler.

ABSTRACT

Developments in economy, industry, education and technology have made cities more attractive and accelerated urban migration. The intense migration of cities has brought many problems in urban life by causing the rapid growth of cities. As a result of intensive migration, meeting the demands, needs and problems of the increasing population has become a priority for urban governments. As in the past, where resources should be limited and transferred to future generations, it has a very important place today. To prevent the rapid and beautiful growth of cities and to pay attention to the use of resources, a sustainable urbanization approach is needed today. By means of sustainable cities will be ensured to live in healthy, orderly and safe cities not only today but in future generations. Meetings and conferences are organized in the international arena in order to ensure this. As a result of these meetings, the theoretical framework of the concept of sustainability has been established and the question of how to achieve sustainable development has been discussed for many years. By focusing on the three dimensions of the concept of sustainability, it was tried to determine the goals that should be set in social, economic and social terms. In the realization of these goals, as well as the private sector, public institutions have very important duties and responsibilities. In this study, the place of sustainability concept of two cities from Marmara Region, which is the most populous region of Turkey, in the city administration of Istanbul and Kocaeli, is examined. In this context, the concepts of sustainability in the strategic plans and activity reports of the metropolitan municipalities of the two cities, the elements of the concept of sustainability, whether they have plans and projects to do in this context, and their similarities and differences are questioned.

Keywords: Urbanization, Sustainability, Local Governments.

1. GİRİŞ

Kentler tarih boyunca önemli yerleşim birimleri olmuşlardır. Bazen tarihsel, bazen sosyal, bazen ekonomik bazen de jeopolitik konumları kentlerin önemli birer yerleşim birimi olmalarını etkilemiştir. 17.yüzyıldan sonra sanayileşmenin de etkisiyle kentleşmenin ve kentlere göçün yoğunlaştığı görülmektedir. Doğal kaynakların sınırlı olduğu göz ardı edilerek yaşanan yoğun kentleşme sürecinde, ekonomik büyüme, kalkınma politikaları bir taraftan doğal yaşamı ve çevreyi olumsuz etkilerken diğer taraftan geleceğimizi tehdit eder seviyeye ulaşmıştır. Sanayileşmenin ve ekonomik kalkınma politikalarının doğaya, çevreye verdiği zararlar uluslararası belgelerde, toplantılarda gündeme getirilmeye, bu konuya dikkat çekilmeye başlanmıştır. İlk olarak Stockholm Konferansında 1970 yılında sorunun önemi vurgulanmıştır. İlerleyen yıllarda sorunun önemini vurgulayan farklı raporlar, çalışmalar yapılmıştır. 1987 yılında hazırlanan Brundtland Raporu ile sürdürülebilir kalkınma yaklaşımı dile getirilmiştir. İlerleyen yıllarda, Rio Zirvesi, BM İnsan Yerleşimleri Konfransı Habitat 2, BM Milenyum Zirvesi gibi toplantılarda ekonomik büyümenin gerçekleştirilirken, doğal çevrenin de korunması gerektiği, gelecek nesillerin sağlıklı bir çevrede, kaynakların sınırlı olduğunun göz önünde tutulması gerektiği vurgulanmıştır. Kentlerin sürdürülebilir kalkınma hedefleri doğrultusunda planlanmasında, yönetilmesinde merkezi yönetim ve yerel yönetimlere önemli görevler düşmektedir. Özellikle kent yönetimi, kentin sorunları, kentin planlanmasında yerel yönetimler, yerel yönetim birimleri içerisinde de belediyeler önemli bir aktör olarak karşımıza çıkmaktadır. Ulaşımdan sağlığa, alt yapı ve üst yapıdan çevreye, kültürden sanata, sosyal hizmetlere kadar günlük hayatımızda aklımıza gelebilecek birçok alanda belediyeler hizmet sunmaktadır. Bu kadar geniş görev alanları nedeniyle sürdürülebilir bir kentin planlamasında elbette belediyelerin izleyecekleri politikalar önem taşımaktadır. Gerek seçimden sonraki beş yıllık süreçte yapacakları projeleri, hedeflerini belirledikleri stratejik planlar, gerek yıllık faaliyet raporları belediyelerin hizmetlerini takip edebileceğimiz önemli araçlardır. Bu nedenle çalışmada belediyelerin stratejik planlarında ve faaliyet raporunda sürdürülebilirlik konusu irdelenmektedir.

2. SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK KAVRAMI VE TARİHSEL GELİŞİMİ

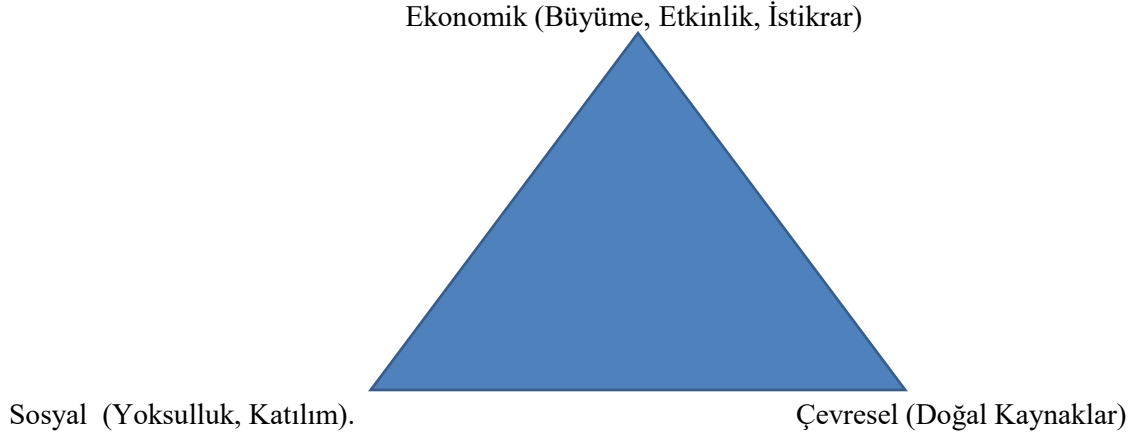
Sürdürülebilirlik kavramı günümüzün üzerinde en çok tartışılan, dünyanın temel kavramlarından biri olarak kabul edilmektedir. İnsan ile çevre arasındaki gittikçe artan ilişki çevre sorunlarını da beraberinde getirmektedir. Özellikle üretim ve sanayinin gelişmesi ile birlikte artan çevre kirlilikleri insanların ve diğer canlılarının yaşamlarını tehdit eder duruma gelmiştir. Havanın, suyun, toprağın kirlenmesi bugün olduğu kadar gelecek için de kaygı verici seviyeye ulaşmıştır. Sürdürülebilirlik kavramının, düşüncesinin temelleri, 1972 yılında düzenlenen Stockholm Konferansında atılmıştır. Konferansın odak noktasını, sadece ekonomik gelişmeye odaklanan bir kalkınma modelinin, doğaya, çevreye verdiği zararların gelecekte insanlığı tehdit eder bir hale geleceğinde endişe edilerek, doğal kaynaklarının sınırlı olduğu ve gelecek nesillere de aktarılması gerektiği düşüncesi oluşturmaktadır. İlk başlarda sürdürülebilirlik kavramı çevre ile ilişkilendirilirken ilerleyen yıllarda sadece çevre ile değil, toplumsal ve ekonomik boyutu da olacak şekilde ele alınmaya başlanmıştır.

Çevre kirliliğinin artması, sosyal eşitsizlikler ve kontrolsüz ekonomik büyüme şimdiki ve gelecek nesiller için tehdit oluşturmaya başlamıştır. Klasik ekonomik büyümenin bütün sorunları çözeceği görüşü artık kabul edilmemeye başlamıştır. 1960'lerde oluşturulmaya başlanan sürdürülebilir kalkınma kavramı oldukça ilgi görmeye başlamış hem hükümetlerin, hem uluslararası kuruluşların hem de şirketlerin kabul ettiği bir kavram haline gelmiştir. Ancak birçok farklı boyutu olması kavramı tanımlamakta zorlukları da beraberinde getirmiştir (Streimikiene vd, 2023:271-272).

Sürdürülebilir kalkınma bir taraftan ekonomik büyümeyi desteklemekte diğer taraftan biyolojik çeşitlilik ve yoksullukla mücadeleye de önem vermektedir. Doğal kaynakların yok olmasına neden olacak kısa vadeli çözümleri, politikaları uygun görmemektedir. Sürdürülebilir kalkınma kavramı gün geçtikçe insanların yaşam alanlarının ve gelişim ile ilgili alınacak kararların önemli bir parçası haline gelmektedir. Sürdürülebilir kalkınmanın başarısı, yerel bölgelerde yaşayan tarafların desteği ve katılımına bağlıdır (Kapera, 2018:583-584). Sürdürülebilir bir kalkınmadan bahsedebilmemiz için sürdürülebilir çevre anlayışını da dikkate almamız gerekmektedir. Doğal kaynakların korunması, sürdürülebilir olması ancak bu şekilde sağlanabilecektir. Mevcut kaynakların kullanılma hızı, kaynakların kendini yenile hızından daha yavaş olmalıdır. Bunu sağladığımız takdirde, biyoçeşitlilik, hava, su, toprak kalitesi ve doğal yaşam korunabilecektir (Kaypak, 2011).

Sürdürülebilir kalkınma kavramını sadece ekonomik boyutu olan bir kavram olarak ele almak yanlış olacaktır. Bir bütün olarak değerlendirilmesi gereken sürdürülebilir kalkınma kavramı farklı disiplinler ile etkileşim halindedir. Genellikle kavramın, ekolojik, sosyolojik ve ekonomik boyutu ön plana çıkmaktadır.

Munasinghe sürdürülebilir kalkınma üçgeni olarak tasarladığı modelinde, üçgenin üç köşesinde farklı disiplinlere yer vererek bunlar arasındaki etkileşimi açıklamıştır. Üçgenin bir köşesinde yer alan ekonomi ile üretim ve tüketim ilişkisine dikkat çekilmektedir. Diğer köşede yer alan çevre ile doğanın korunması gerektiği, biyo-çeşitlilik unsurlarının önemine yer verilmektedir. Üçgenin diğer köşesinde yer alan sosyal başlığı ile insanların iletişimlerinin önemine vurgu yapılmaktadır.

Şekil 1. Sürdürülebilir Kalkınma Üçgeni, Munasinghe. 2009

Sürdürülebilir kalkınma, uluslararası alanda, devletler ve kuruluşlar tarafında üzerinde uzlaşma sağlanan kavramlardan biridir. Ekonomik gelişme ve kalkınma ile çevre arasında kurduğu ilişki devletlerin, kuruluşların, şirketlerin farkındalığını artırmaktadır. Kavramın çok boyutlu olması, ekonomik, sosyal, çevresel boyutları olması orta ve uzun vadeli çevresel, politik planları gerektirmektedir. Bu kapsamda uluslararası arenada 1970’lerden itibaren çeşitli zirveler, toplantılar gerçekleştirilmiştir.

2.1. Sürdürülebilirliğin Tarihsel Gelişimi

1972 Birleşmiş Milletler Stockholm Konferansı, konferansın en önemli özeliği çevre alanında Birleşmiş Milletler tarafından gerçekleştirilen ilk uluslararası etkinlik olmasıdır. Çevresel sorunların kısa ve uzun vadeli olarak tartışıldığı ilk uluslararası alan olmuştur. Konferansın üzerinde durduğu konuların başında çevrenin korunması ve geliştirilmesinde ortak bir akıl ile ortak bir bakış ile ve ortak ilkeler çerçevesinde hareket edilmesidir.

Konferansa katılan ülkeler, ekonomik kalkınmanın gerçekleştirilirken çevrenin korunmasının herkes için önemli olduğunu vurguladılar. Küresel çapta ekonomik reformlara yönelik Çevre Bildirgesi hazırlandı. Çevre Eylem Planı oluşturuldu. Hazırlanan planların, önerilerin imzalayan ülkeler açısından herhangi bir bağlayıcılığı bulunmuyordu (Dauvergne, 2005). Konferansın önemli bir yanı çevre sorunlarının, küresel ölçekte tartışılarak herkesin ortak sorunu olduğunun altının çizilmesidir.

Brunland Raporu ve Sürdürülebilir Kalkınma 1987, konferansta oluşturulan Ortak Geleceğimiz raporu ile sürdürülebilir kalkınma kavramına yönelik tanımla ve unsurlara yer verilmektedir. Rapor üç ana bölümde oluşmakta her bölümde kendi içinde alt başlıklara ayrılmaktadır. Raporla sürdürülebilir kalkınma “Gelecek nesillerin kendi ihtiyaçlarını karşılayabilme imkanı sağlayarak, bugünün ihtiyaçlarını karşılayan bir yöntem” olarak tanımlanmaktadır. Sürdürülebilir kalkınmayı açıklarken, insanlığın kalkınmayı sürdürülebilir kılmak için gerekli şartları sağlayacak yetenekte olduğu, bugünün ihtiyaçları karşılanırken gelecek nesillerin ihtiyaçlarının da göz önünde tutulmasının önemi vurgulanmaktadır. Konferansın üzerinde durduğu önemli kavramlardan biri de yoksulluk sorunudur. Herkesin temel ihtiyaçlarını karşılayacak, herkese isteklerini gerçekleştirme imkanı sağlayacak bir hayatın sunulması gerektiği belirtilmektedir. Yoksulluğun giderilmediği bir dünyada, ekolojik ve diğer sorunlar varlığını sürdürecektir (UN Secretary General, 1987).

Rio Konferansı 1992, Stockholm Konferansı’nın yirminci yılında Rio de Janeiro Dünya Çevre ve Kalkınma Konferansı toplanarak, yirmi yılın değerlendirmesinin yapılmasına fırsat vermiştir. 179 ülkenin katılımıyla gerçekleştirilen bu toplantıda beş önemli uluslararası belge hazırlanmıştır;

- Çevre ve Kalkınma Rio Bildirgesi
- Gündem 21
- Ormanların Yönetimine, Korunmasına ve Sürdürülebilirliğine İlişkin İlkeler

- İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi
- Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi

Rio Bildirgesinin üzerinde durulan konulara bakacak olursak, ülkeler sınırlarının ötesinde bir tahribata yol açmadan kendi öz kaynaklarını kullanma hakkına sahiptirler. Ülkeler denetimleri altındaki etkinliklerin kendi sınırları dışında sebep oldukları yıkıcı ve bozucu etkiler için gerektiğinde ceza ödemek için uluslararası hukuk kuralları geliştireceklerdir. Ülkeler sürdürülebilir nitelikte olmayan üretim modellerini azaltmalı ya da ortadan kaldırmalı buna uygun nüfus politikaları geliştirilmelidir (Keleş, 2006:698-699).

Birleşmiş Milletler Binyıl Zirvesi (2000); Birleşmiş Milletler Binyıl Zirvesi 2000 yılının Eylül ayında 40'dan fazla ülkeden 149 devlet başkanının katılımıyla New York'ta "Bin Yıl Zirvesi" gerçekleştirilmiştir. Zirvede yirmibirinci yüzyıl için zorunlu görülen temel değerler, özgürlük, eşitlik, dayanışma, hoşgörü, doğaya saygı, ortak sorumluluk olarak belirlenmiştir. Doğaya saygı ilkesi kapsamında, sürdürülebilir kalkınma ilkelerini dikkate alarak bütün canlı türlerinin ve doğal kaynakların yönetimine özen gösterilmesi gerektiği vurgulanmıştır. Ancak bu şekilde doğanın bizlere sunmuş olduğu zenginlikler korunacak gelecek kuşaklara aktarılacaktır. Günümüzde artık sürdürülemez duruma gelen üretim ve tüketim kalıplarının değiştirilmesi hem kendi geleceğimiz hem de çocuklarımızın geleceği için hayati rol taşımaktadır (Birleşmiş Milletler Binyıl Bildirgesi, 2000).

Dünya Sürdürülebilir Kalkınma Zirvesi (2002), Çevre sorunlarının ülke sınırlarının aşarak uluslararası bir boyut taşıması, bu sorunların çözümü için çok yönlü işbirliğine ve uluslararası birlikteliği gerektirmektedir. Bu kapsamda Güney Afrika'nın Johannesburg kentinde 2-4 Eylül 2002 tarihlerinde Dünya Sürdürülebilir Kalkınma Zirvesi toplanmıştır. Johannesburg Zirvesi sonunda iki temel belge hazırlanmıştır. Bu belgelerden birincisi Uygulama Planı, ikincisi siyasi iradenin yansıtıldığı Siyasi Bildiri'dir. Uygulama planında yer alan ana başlıklar, yoksulluğun ortadan kaldırılması, sürdürülebilir olmayan üretim ve tüketim kalıplarının değiştirilmesi, ekonomik ve sosyal kalkınmanın doğal kaynaklar dikkate alınarak korunması, küreselleşen dünyada sürdürülebilir kalkınma, sürdürülebilir kalkınma için kurumsal yapı olarak sayabiliriz (Dünya Sürdürülebilir Kalkınma Zirvesi, MFA, 2002).

Sürdürülebilir Kalkınma Zirvesi (2015), Birleşmiş Milletler 70. Genel Kurul kapsamında 25-27 Eylül 2015 tarihleri arasında New York'ta Sürdürülebilir Kalkınma Zirvesi gerçekleştirilmiştir. Toplantıda Birleşmiş Milletler tarafından 2000 yılında belirlenen Milenyum Kalkınma Hedeflerinin yerini alacak Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri belirlenmiştir.

SUSTAINABLE DEVELOPMENT GOALS

Şekil 2. Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri, 2015

Sürdürülebilir kalkınma hedefleri kapsamında 17 hedef belirlenmiştir. Yoksulluğa, açlığa her yerde son verilerek gıda güvenliğini sağlamak, sağlıklı yaşam alanları sağlamak, nitelikli eğitim imkanları sağlayarak

her yaş için hayat boyu eğitim imkanlarını oluşturmak, cinsiyet eşitliğini sağlayarak kadınları güçlendirmek, temiz su kaynakları ve erişilebilir temiz enerji, sürdürülebilir şehir ve yaşam alanları, iklim değişikliği ve olumsuz etkileriyle mücadele, herkesi kapsayacak sürdürülebilir ekonomik büyümeyi sağlamak sudaki yaşam bu hedeflerden bazılarıdır (Sürdürülebilir Kalkınma Zirvesi, 2015).

3. SÜRDÜRÜLEBİLİR KENTLEŞME VE YEREL YÖNETİMLER

Yerel yönetimler, halkın, sorunlarını, ihtiyaçlarını karşılamak üzere kurulmuş tüzel kişiliğe sahip kamu kuruluşlarıdır. Belirli bir coğrafi bölgede yaşayan yerel halkın ortak ihtiyaçlarını karşılayacak yerel yönetimlerin karar alma organları halk tarafından seçilir, görev ve yetkileri kanunla belirlenir, kendilerine ait gelirleri ve bütçeleri bulunmaktadır. Bu özelliklerinden dolayı yerel yönetimler demokratik bir yönetim yapısının temel unsurlarından birini oluşturur.

Bazı hizmetlerin sunumu diğerlerine göre daha yerel nitelik taşımaktadır. Mesela enerjinin üretim ve tüketimi için ulusal, uluslararası düzenlemeler gerekebilir. Eğitim, sağlık, enerji, çevre, konut, imar, kültür hizmetlerinin aradığı en uygun büyüklük farklı olabilir. Altyapı, temizlik, imar, otopark, kültür, çevre, ulaşım gibi hizmetlerin yerel nitelikte oldukları genellikle kabul edilmektedir (Keleş, 2011:24-25):

Kentlere göçün artması, kent yönetimlerinin halkın ihtiyaçlarına cevap verebilmesini de zorlaştırmıştır. Gelişmekte olan dünyada çok az sayıda kent yönetimi, artan bu ihtiyaçlara cevap verecek düzeyde kaynaklara, eğitilmiş personele, temiz su, okul, ulaşım imkanlarına sahiptir. Kent merkezlerinin üzerindeki baskıyı azaltacak, kırsal alanlar ile kenti entegre edecek çözümlerin önemi raporda vurgulanmaktadır. Sürdürülebilirlik yaklaşımı ile hükümetlerin kalkınma önceliklerini belirleme politikalarında değişiklikler görülecektir. Yerel yönetimlere daha fazla yetki ve sorumluluk verilmesinin yanında çevresel sürdürülebilirliği kapsayan sözleşmelere uyulması da önem kazanacaktır (UN. Secretary-General, 1987). Sürdürülebilir kentleşme ile ilgili tanımlamalarda üç önemli unsur bulunmaktadır. İlk olarak, kentlerde yaşayanların kent ile olan ilişkilerinde, ortak alan kullanımında yaşam kalitelerinin artırılmasıdır. İkinci olarak, kentin bir yerleşim birimi olarak kendi varlığını sürdürebilme gücüne ulaşmasıdır. Üçüncüsü kentlerin çevre değerlerini kapasitelerinin üzerinde kullanımı kaynakların dönüştürülmesi konusunda üretim tüketim kalıplarının gözden geçirilmesi gereğidir (Bayram, 2001:256).

Kentler küreselleşme sürecinden geniş ölçüde etkilenmektedirler. Bu nedenle küreselleşmenin sebep olduğu olumsuz etkileri gidermek ya da azaltmak için “sürdürülebilir kent”, “sürdürülebilir kentleşme” kavramlarından beklenebilecek faydalar olmaktadır. Kentsel nüfusun hızla artması sonucu, konut, eğitim, ulaşım, sağlık, çevre kirliliğinin önlenmesi, otopark, meydan, yol, açık ve yeşil alan hizmetlerinin karşılanmasında kent yönetimleri yetersiz kalınca, merkezi yönetimlere önemli bir yük düşmektedir. Ayrıca yenilenebilir enerji kaynaklarının giderek daha artan oranda birçok alanda kullanılması, ilginin yenilenebilir enerji kaynaklarına çevrilmesini sağlamıştır (Keleş, 2014:247-249).

Yerel yönetimler altyapı, çevre düzenlemeleri, ulaşım sistemleri ve çeşitli kentsel hizmetleri kapsayan oldukça geniş bir hizmet alanına sahiptirler. Bu hizmetlerin sürdürülebilir olması hem kent hem de ülke açısından hayati öneme sahiptir. Yerel yönetim birimleri sadece bugünün ihtiyaçlarını, taleplerini değil şehirlerin uzun vadeli taleplerini karşılıyorlar. Bu kapsamda değerlendirildiği zaman yerel yönetim birimleri sürdürülebilirliğe önemli katkıda bulunabilirler. Bir taraftan çevreyi koruyacak politikalar diğer taraftan yenilenebilir enerji kaynakları ile enerji maliyetlerini azaltarak doğal kaynakların korunmasına katkıda bulunabilirler. Bütün bu çalışmalar sürdürülebilir kentler için oldukça önemli bir yer tutmaktadır. Sürdürülebilir kentleşmede göz önünde tutulması gereken unsurların başında;

- Kentlerdeki nüfus artışlarının kontrol altına alınması
- Temiz su kaynakları
- Yenilenebilir enerji kaynaklarının yaygınlaştırılması
- Doğal çevrenin ve biyolojik çeşitliğinin korunmasına yönelik politikalar
- Kent sakinlerinin hayat kalitelerinin yükseltilmesi
- Toplu ulaşımın teşvik edilmesi
- Barınma ve istihdam sorunu ile mücadele edilmesi
- Yoksullukla mücadele kapsamında sosyal politikaların geliştirilmesi gelmektedir.

Sürdürülebilir kentleşmenin öne çıkan unsurlarına baktığımız zaman, yerel yönetimlerin sahip oldukları görev ve sorumluluklar ile hizmet alanlarının genişliği ile sürdürülebilir kentlerin inşasında önemli bir aktör oldukları görülmektedir. Özellikle yerel yönetimlerin kente yönelik birçok düzenleme yapma yetkisine sahip olmaları, sürdürülebilir kentleşme bağlamında yerel idareler önemli sorumluluklar yüklemektedir. Diğer taraftan yerel yönetimler bazı hizmetlerin sunumunda merkezi idareye göre daha avantajlı konuma sahiptirler. Bu avantajından dolayı da yerel idareler sürdürülebilirlik konusunda merkezi idarelere, ulusal, uluslararası düzenlemelerin hayata geçirilmesinde yardımcı olmaları beklenmektedir. Yenilenebilir enerjide, atık yönetiminde, çevrenin korunmasında, temiz su kaynaklarına ulaşımında, çevreye en az zarar verecek ulaşım ağlarının kurulmasında yerel idareler kent hayatını kolaylaştırıcı çözümler üretebilmektedirler.

Sürdürülebilir gelişme sorununda yerel yönetimlere bu kadar çok yer verilmesinin sebebi, tarihsel gelişim süreci içerisinde kentlerin nicel ve nitel değişikliklere uğramış olmasıdır. Özellikle aydınlanma dönemi sonrasında kentlerin üstlenmiş oldukları işlevler, ortaya çıkardıkları olumlu ve olumsuz özellikleri nedeniyle gittikçe daha çok tartışılmalarına neden olmuştur. İnsanın doğa ile mücadelesinde, doğa ile ilişkisinde kentler kentler geçmişten beri önemli bir merkez görevi görmüşlerdir. Yaşanan bu mücadele neticesinde çevre ve kent arasındaki ilişki giderek onarılamaz bir noktaya vardığı görülmektedir (Ertürk, 1996:82-83).

4. İSTANBUL VE KOCAELİ BÜYÜKŞEHİR BELEDİYELERİNDE SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK

4.1. İstanbul Büyükşehir Belediyesi

İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nin 2020-2024 Stratejik Planı ve geçmiş yıllara ait faaliyet raporları incelenerek, büyükşehir belediyesinin sürdürülebilirlik konusunda politikaları, hizmet ve faaliyetleri incelenmektedir.

Misyon ve Vizyon'da Sürdürülebilirlik: Misyon ve vizyon stratejik planının önemli iki unsurunu oluşturmaktadırlar. Bu nedenle ilk olarak İstanbul Büyükşehir Belediyesinin 2020-2024 Stratejik Planında yer misyon ve vizyonda sürdürülebilirlik kavramına yer verilip verilmediği incelenmektedir. İBB 2020-2024 Stratejik Planında misyonunu, “*Yeni nesil belediyeçilik anlayışıyla şehrin tüm değerlerine sahip çıkarak üreten, kültürel ve sosyal yaşamı ile 24 saat yaşayan bir İstanbul için erişilebilir hizmetler sunmak*” olarak belirlemiştir. Aynı planda vizyon, “*Adil, yeşil ve yaratıcı şehir, mutlu İstanbullu*” olarak belirtilmiştir. Misyonu incelediğimiz zaman sürdürülebilir kavramına doğrudan yer verilmedi ancak yeni nesil belediyeçilik anlayışı, erişilebilir hizmetler ifadeleri ile sürdürülebilirlik konusuna dolaylı olarak atıfta bulunduğu görülmektedir. Vizyonda ise yeşil İstanbul denilerek, çevre boyutu vurgulanmakta sürdürülebilirlik kavramına yer verildiği görülmektedir.

Temel Değerlerde Sürdürülebilirlik: İstanbul Büyükşehir Belediyesi 2020-2024 Stratejik Planında 10 temel değer belirlemiştir. Temel değerleri 2015 yılında Birleşmiş Milletler tarafından düzenlenen Sürdürülebilir Kalkınma zirvesinde belirlenen hedefler ile karşılaştırdığımız zaman, sürdürülebilir kalkınma hedefleri ile uyumlu değerlere yer verildiği görülmektedir. Özellikle Çevreye Duyarlılık başlığı altında, sürdürülebilirlik kavramının, sürdürülebilir kentlerin sürekli üzerinde durdukları gelecek nesillerin de bugünkü çevre varlıklarından yararlanabilmelerinin önemi vurgulanmaktadır. Yenilikçilik temel değerinde, belediye hizmetlerinin sunumunda güncel gelişmelerin takip edilerek en iyi uygulamalara yer verileceği belirtilmektedir. Yine temel değerlerde yer alan kapsayıcılık, insan odaklılık kavramları da sürdürülebilirlik açısından önemli bir yer tutmaktadır.

Şekil 3. İstanbul Büyükşehir Belediyesi Temel Değerler, 2020-2024 Stratejik Plan

Amaç ve Hedeflerde Sürdürülebilirlik: İstanbul Büyükşehir Belediyesi 2020-2024 Stratejik Planında 8 tema ve 9 amaç belirlenmiştir. Ulaşılabilir İstanbul, Çevreye Duyarlı, Üreten İstanbul, Paylaşan İstanbul, Yaşayan İstanbul, Eşsiz Miras, Finansal Sürdürülebilirlik, Katılımcı ve Yenilikçi Yönetim 8 temayı oluşturmaktadır. Belirlenen temaları sürdürülebilir kalkınma, sürdürülebilir kentler için önemli kavramlar olduğu görülmektedir. Özellikle çevre, kültürel miras, sürdürülebilir ekonomi, hizmetlerin erişilebilir olması sürdürülebilirlik kapsamında öne çıkan temalardır. Temalarla bağlantılı olarak belirlenen amaç ve hedefler de benzer şekilde sürdürülebilirlik kavramının önemli bir yer tuttuğu görülmektedir. Ulaşılabilir İstanbul teması altında, Sürdürülebilir Hareketlilik Kapsamında Kentsel Ulaşımı Geliştirmek amacı bulunmakta, bu amacın altında, raylı sistem ağının toplu taşımada payının artırılması, toplu taşımada entegrasyon ve kalitenin artırılması, akıllı ulaşım sistemlerinin kurulması hedefleri yer almaktadır. Çevreye Duyarlı teması altında, Sürdürülebilir Çevre ve Enerji Yönetimini Güçlendirmek amacı yer almaktadır. Bu amacın altında, atık yönetim uygulamaları ile geri dönüşüm oranının artırılması, yenilenebilir enerji, enerji verimliliği, yeşil alanların sürdürülebilir olması, iklim değişikliği ile mücadele edecek çevre politikaları hedefleri yer almaktadır. Paylaşan İstanbul teması altında, sosyal ihtiyaçların eşit ve kapsayıcı bir biçimde karşılanması amaçlanmaktadır. 2015 yılında belirlenen Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerinde yer alan yoksulluğa ve açlığa son hedefleri ile uyum göstermektedir. Finansal sürdürülebilirlik teması altında, kurumsal kaynak planlaması, tedarik süreçlerinde tasarrufu sağlayacak uygulamalara yer verilmesi gerektiği ayrıca yeni gelir kaynaklarının oluşturulması hedeflenmektedir.

Hizmet ve Faaliyetlerde Sürdürülebilirlik:¹ İstanbul gibi büyük kentlerin, sürdürülebilirlik konusunda karşılaştıkları en önemli sorun alanlarının başında ulaşım ve çevre gelmektedir. İstanbul Büyükşehir Belediyesinin ulaşım ile ilgili faaliyetlerine, projelerine baktığımız zaman, erişilebilir, güvenli, hızlı ve ekonomik bir ulaşım alt yapısının kurulmaya çalışıldığı görülmektedir. Ulaşım sistemleri kurulurken, sürdürülebilir, çevre, enerji, sosyal denge konularının dikkate alındığı çevre dostu ulaşım biçimlerine öncelik verildiği belirtilmektedir. Raylı sistemlerin ulaşım içindeki payının artırılması önemli hedeflerin başında gelmektedir. Ulaşım ile ilgili hedefleri harcama tutarları ile incelediğimiz zaman sürdürülebilirlik konusunda ulaşım alanının önemi daha iyi kavranmaktadır.

¹ 2022 yılı İstanbul Büyükşehir Belediyesi Faaliyet Raporundan faydalanılarak bu bölümdeki değerlendirmeler yapılmıştır.

Tablo1. İstanbul Büyükşehir Belediyesi Ulaşım Alanı İle İlgili Hedef Bazlı Harcama Tutarları(TL)

Hedefler	2022 Yılı Harcama Tutarı
Raylı Sistemin Ağını ve Toplu Ulaşım İçindeki Payını Artırmak	10.316.265.731
Karayolu Sistemleri Altyapısını Güçlendirmek ve Sürdürülebilir Kılmak	7.679.242.152
Denizyolu Taşımacılığının Kapasitesini ve Toplu Ulaşım İçindeki Payını Artırmak	1.086.219.126
Akıllı Ulaşım Sistemlerini ve Ulaşım Altyapı Uygulamalarını Artırarak Trafığı Etkin Yönetmek	577.858.142
Toplu Taşımada Entegrasyonu, Erişilebilirliği ve Kaliteyi Artırmak	125.360.848
Altyapı Kazı İşlerini En Aza İndirmek İçin Yeni Yöntem - Teknoloji Uygulamalarını ve Altyapı Yönetiminde Entegrasyonu Geliştirmek	12.172.407

Kaynak: İstanbul Büyükşehir Belediyesi, 2022 Yılı Faaliyet Raporu, 136

Ulaşım hizmetleri alanında raylı sistem yatırımlarının ve projelerinin önemli bir yer tuttuğu görülmektedir. İstanbul geneli için mevcut raylı sistem uzunluğu 287,40 km², inşaatı devam eden raylı sistem yatırımları ise 177,50 km. Bu rakamlar gelecek yıllarda raylı sistem payının ulaşım içinde alacağı payı göstermektedir. Raylı sistemlerin ulaşım ağındaki payı arttıkça, diğer ulaşım araçlarının çevreye verdikleri olumsuzluklar önemli ölçüde azalacaktır. Toplu ulaşımında deniz yolu ulaşımının payının artırılarak, diğer ulaşım sistemleri ile entegre çalışmaları da İstanbul Büyükşehir Belediyesinin ulaşım alanında önemli hedeflerinden bir diğeridir. Bisikletin ulaşım sistemine dahil edilerek kent için ulaşımında yer alması sağlayacak projelerin yürütüldüğü görülmektedir. Sürdürülebilir kentler için bisiklet ile ulaşım imkanlarının sağlanması önemli bir tutmaktadır ayrıca bisiklet, çevre dostu ulaşım araçlarının başında gelmektedir.

Tablo 2.Mevcut ve Proje Aşamasındaki Bisiklet Yolu Uzunluğu(Km)

Bisiklet Yolu Çalışmaları	Uzunluk (km)
Mevcut Bisiklet Yolu Uzunluğu	451,85
Projesi Devam Eden Bisiklet Yolu Uzunluğu	166,89
Toplam	618,74

Kaynak: İstanbul Büyükşehir Belediyesi, 2022 Yılı Faaliyet Raporu, 204

Bisiklete yönelik sadece yol yapım çalışmaları ile sınırlı kalmadığı, bisiklet kullanımını teşvik edecek çocuklara, gençlere, yetişkinlere yönelik projelerin de hayata geçirildiği görülmektedir. Bu projelerden bazıları, İstanbul Derinlemesine Bisiklet Projesi, ITDP Cycling Cities Kampanyası, EuroVelo Yerel Rota Çalışmaları, İSBİKE Bisiklet Okulu, Bisiklet Paylaşım Sistemi, 23 Nisan Çocuk Karnavalı Etkinliği, 24 Nisan “Mektepten Meclise Pedal” Çocuk Bisiklet Turu Etkinliği, 3 Haziran Dünya Bisiklet Günü Etkinliği, 29 Ekim Bisiklet Sürüş Etkinliğini sayabiliriz.

Çevreye Duyarlı İstanbul temasının amacı *Sürdürülebilir Çevre ve Enerji Yönetimini Güçlendirmek* olarak belirlenmiştir. Bu amacın altında atık yönetim uygulamalarının geliştirilerek geri dönüşümün artırılması, yenilenebilir enerji, enerji verimliliğine yönelik projelerin yaygınlaştırılması, yeşil alanların korunması ve kişi başına düşen yeşil alan miktarının artırılması, iklim değişikliği ile mücadele edilerek çevrenin korunması hedefleri yer almaktadır. Çevre başlığı altında, sürdürülebilir kalkınma, sürdürülebilir kentleşme kavramlarının geniş bir yer bulduğu görülmektedir. Çevre yönetimi kapsamında, yeşil alanların korunarak, yeşil alan miktarlarının artırılması, hava kalitesinin artırılması, çevre kirliliğinin önlenmesi, deniz kirliliğinin önlenmesi, tıbbi atık, evsel atık, inşaat hafriyatı, gemi atığı gibi çevreyi olumsuz etkileyecek kirletecek atıkların sürdürülebilirlik esaslarını dikkate alarak yönetiminin sağlanması hedeflenmektedir.

Tablo3. Çevre Yönetimine Yönelik Hedef Bazlı Harcamalar

Hedefler	2022 Yılı Harcama Tutarı
Atık Yönetim Uygulamalarını Geliştirerek Geri Dönüşüm Oranını Artırmak	2.967.247.677
Yenilenebilir Enerji, Enerji Verimliliği ve Aydınlatma Tesislerine Yönelik Faaliyetleri Etkinleştirmek, Yaygınlaştırmak	555.852.623
Sürdürülebilir Yeşil Alanlar Oluşturmak ve Kişi Başına Düşen Aktif Yeşil Alan Miktarını Artırmak	1.955.564.300
İklim Değişikliği ile Mücadeleyi Yaygınlaştırarak Çevreyi Korumak	1.652.927.385

Kaynak: İstanbul Büyükşehir Belediyesi, 2022 Yılı Faaliyet Raporu, 210

Atık yönetimi, sürdürülebilir yeşil alanlar ve iklim değişikliği ile mücadele, sürdürülebilir çevre yönetimde en çok harcamaların yapıldığı hizmet alanları olarak karşımıza çıkmaktadır. Atık toplanması, taşınması,

² 210,80 km İstanbul Büyükşehir Belediyesi, 76,40 Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığının raylı sistem uzunluklarıdır.

depolanması ve bertaraf edilmesi sürdürülebilirlik kavramı eksenin önemli bir yer tutmaktadır. Bu kapsamda atıkların toplanması, geri dönüşümünün sağlanması, enerji üretiminde kullanılmasına yönelik faaliyet yerine getirilmektedir. Örneğin 2022 yılında atıklardan 1.306.115.524 kwh elektrik enerjisi üretimi gerçekleştirilmiştir. Yenilenebilir enerji faaliyetleri kapsamında, enerjinin etkin kullanılarak, enerji maliyetinin ekonomi üzerindeki yükünün azaltılması için belediye uhdesinde bulunan tesis ve işletmelerin çatılarında güneş enerji sistemi kurulum çalışmaları yapıldığı görülmektedir. Yeşil alan yönetimi kapsamında, yeni yeşil alanlar oluşturularak kişi başına düşen yeşil alan miktarının artırılması hedeflenmektedir. Sürdürülebilirlik kavramı içerisinde biyoçeşitliliğin korunması önemli bir yer tutmaktadır. Bu kapsamda, kentsel ekosistemlerin korunması, geliştirilmesi ve rehabilite edilmesi, kentteki ekosistem, habitat, flora ve fauna envanterinin çıkarılması ve biyolojik çeşitlilik haritalarının oluşturulması, anıt ve korumaya değer ağaçlarımızın tespiti, bakımı ve restorasyonu, bitki hastalık ve zararlıları için kullanılan organik olmayan ilaçlar ile gübrelere kent ekosistemine etkileri hakkında değerlendirmelerin yapılması, ekolojik temelli stratejilerin belirlenmesi ve uygulanması yer almaktadır. Ayrıca kent ekolojisi, biyolojik çeşitlilik ve yaban hayatı konusunda koruma bilincinin ve duyarlılığın oluşturulması, farkındalık yaratılması ve hizmet kalitesinin artırılması amacıyla eğitim, çalıştay, etkinlik, aktivite vb. faaliyetler düzenlenmektedir. İklim değişikliği ile mücadele faaliyetleri kapsamında, İstanbul İklim Değişikliği Eylem Planı hazırlanmış, Kentsel Sera Gazı Emisyon Envanteri Güncellenmiş, Sürdürülebilir Enerji ve İklim Eylem Planı hazırlanmış, Sera Gazı Emisyon Azaltım Çalışmalarına yer verildiği görülmektedir (İstanbul Büyükşehir Belediyesi, Faaliyet Raporu, 2022).

4.2. Kocaeli Büyükşehir Belediyesi

Kocaeli Büyükşehir Belediyesi'nin 2020-2024 Stratejik Planı ve geçmiş yıllara ait faaliyet raporları incelenerek, büyükşehir belediyesinin sürdürülebilirlik konusunda politikaları, hizmet ve faaliyetleri incelenmektedir.

Misyon ve Vizyon'da Sürdürülebilirlik: Kocaeli Büyükşehir Belediyesi 2020-2024 Stratejik Planında misyonunu, "Katılımcı bir yönetim anlayışıyla, adaletten, verimlilikten ve yaşam kalitesinden ödün vermeden, insanımızı, çevremizi ve toplumsal değerlerimizi ekonomik zenginlikle buluşturan hizmetleri sunmak." olarak belirlenmiştir. Vizyon ise, "Kocaeli'yi, yaşam kalitesiyle imrenilecek, yaşamaktan mutluluk ve gelecek nesillere devretmekten gurur duyulacak, dünyaca tanınan bir körfez şehrine dönüştüren, model bir belediye olmak" şeklinde belirlenmiştir. Misyonda, doğrudan sürdürülebilirlik kavramına yer verilmediği görülmektedir. Ancak misyonda yer alan ifadeler, kelimeler, verimlilik, adaletli bir yönetim, yaşam kalitesi, çevrenin korunması gibi sürdürülebilirlik kavramını içerisinde yer alan unsurlardır. Vizyona baktığımız zaman, misyonda olduğu gibi sürdürülebilirlik kavramına doğrudan yer verilmemekte, yaşam kalitesi, gelecek nesillere devredilmesi ifadeleri sürdürülebilirlik kavramı ile ilişkili kavramlardır (Kocaeli Büyükşehir Belediyesi, 2020-2024 Stratejik Plan).

Temel Değerlerde Sürdürülebilirlik: Kocaeli Büyükşehir Belediyesi 2020-2024 Stratejik Planında 9 temel değer belirlemiştir. Temel değerleri 2015 yılında Birleşmiş Milletler tarafından düzenlenen Sürdürülebilir Kalkınma zirvesinde belirlenen hedefler ile karşılaştırdığımız zaman, belirlediği değerlerin bazılarının sürdürülebilir kalkınma hedefleri ile uyumlu olduğu görülmektedir.

Şekil 4. Kocaeli Büyükşehir Belediyesi Temel Değerler, 2020-2024 Stratejik Plan

Kocaeli Büyükşehir Belediyesi'nin temel değerlerinde yer alan insan odaklı ve etkili kaynak yönetimi başlıklarını sürdürülebilirlik kapsamında önem verilen unsurlardır. Özellikle hizmet ve faaliyetlerinde, yatırımlarında, kaynakların, ekonomik, verimli, etkili kullanılması gerektiğinin temel değerlerde yer alması kentlerin geleceği için, gelecek nesiller için önem taşımaktadır.

Amaç ve Hedeflerde Sürdürülebilirlik: Kocaeli Büyükşehir Belediyesi'nin 2020-2024 stratejik planında 16 adet stratejik amacı bulunmaktadır. Ulaşım hizmetleri başlığındaki stratejik amacın altında, raylı sistemlerin toplu taşımadaki payının artırılması ve kent genelinde bisiklet kullanımının artırılmasına yönelik stratejik hedefler yer almaktadır. Sürdürülebilir çevre başlığı altında, “*Gelecek nesillere yaşanabilir ve yeşil bir çevre bırakmak*” stratejik amacı bulunmaktadır. Bu amacın altında sürdürülebilir kavramına yönelik birçok stratejik hedef yer almaktadır. Özellikle atık yönetimine yönelik hedefler, çevrenin korunmasına ve çevre bilincinin oluşturulmasına yönelik hedefler, İzmit Körfezinde su yaşamının devam etmesine yönelik hedefler, kişi başına düşen yeşil alan miktarının artırılmasına yönelik hedefler, enerji tasarrufu ve verimliliği ile ilgili hedefler sürdürülebilirlik kavramı ile ilişkili hedeflerdir. İmar ve şehircilik hizmetlerine yönelik hedeflerde, kentin doğal dokusuna uygun bir planlama yapılacağı, hafriyatın yeniden değerlendirileceği hedefler bulunmaktadır. Kırsal ve tarımsal hizmetler başlığında, tarım ve hayvancılığa yönelik destekler ile kırsalda yaşanan vatandaşların yaşam kalitesinin artırılması hedeflenmektedir. Bu amaç ve hedefler özellikle yoğun göç alan kent merkezleri ve yoğun göç alan bazı ilçelere göçü azaltacağından, sürdürülebilir kentler için kırsal alanlara yönelik hedeflerin belirlenmesi önem taşımaktadır. Sağlık ve sosyal hizmetler başlığı altında, sosyal belediyeçilikle ilgili hedeflere yer verilmektedir. Özellikle ihtiyacı olan ailelere, bireylere yönelik sosyal yardımlar yapılmaktadır (Kocaeli Büyükşehir Belediyesi, 2020-2024 Stratejik Plan).

Hizmet ve Faaliyetlerde Sürdürülebilirlik³: Kocaeli Büyükşehir Belediyesi, ulaşım hizmetlerinde, Sürdürülebilir Kentsel Ulaşım Planı Hazırlanması (SKUP) kapsamında AB destekli bir proje başlatmıştır. Kocaeli kent trafiğine ve trafikten doğan çevre kirliliğini azaltma etkisine yönelik tehlikeli araçların denizden arabalı vapur ile taşınması fizibilite çalışması yapılmıştır. Raylı sistemlerin toplu taşıma içindeki payının artırılmasına yönelik, metro ve tramvay hattı projeleri devam etmektedir. Sürdürülebilir çevre hizmetleri kapsamında katı atıkların toplanması, bertaraf edilmesi çalışmaları yürütülmektedir. Günümüzde atıkların sıfır atık yaklaşımı ile “yenilenebilir” bir kaynak konumuna yükselmesi ve içerdikleri bileşenler bakımından hammadde olarak kullanılabilir unsurlarının geri kazanılması sürdürülebilir kentler için önem taşımaktadır. Bu kapsamda katı atıklar 16 katı atık bileşenine göre (kağıt, karton, mutfak atıkları, plastik, cam, metal...) ayrımı yapılarak geri dönüşüm sürecine dahil edilmektedir. Hayvansal Ve Bitkisel Atıklardan Biyogaz Üretimi Ve Entegre Enerji Üretim Sisteminde Kullanımı kapsamında bitkisel ve hayvansal kaynaklı atıklar işlenmekte üretilen biyogaz elektriğe dönüştürülmektedir. Sıfır atık yönetim sisteminin oluşturulması belediyenin önem verdiği çalışmaların başında gelmektedir. Sürdürülebilir kalkınma ilkeleri çerçevesinde; atık oluşumunun önlenmesi/azaltılması, yeniden kullanıma öncelik verilmesi, oluşan atıkların kaynağında ayrı biriktirilerek toplanması, geri kazanımının sağlanması ve nihayetinde bertarafa gönderilecek atık miktarının azaltılmasına yönelik olarak; vatandaşlarda bilinç ve farkındalık oluşturulması, çevreye duyarlı tutum ve davranışların artırılması amacıyla etkinlik ve organizasyonlar yapılmaktadır. Bu kapsamda Geri Dönüşüm Haftası, Kadın ve Aile Şurası, Sıfır Atık Eğitimleri, 23 Nisan Çevre ve Çocuk Şenliği, Dünya Çiftçiler Günü, Sürdürülebilir Yaşam Festivali, Türkiye Çevre Haftası, Dünya Temizlik Günü, Sıfır Atık Festivali, Toplu Konutlarda Sıfır Atık Yönetim Sistemi Kurulumu, Marmara Denizi Eylem Planı Kapsamında Atık Toplama etkinlikleri düzenlenmiştir.

İklim Değişikliği ve Enerji Yönetimi çalışmaları kapsamında, Kocaeli'nin iklim değişikliği ile mücadele eden iklim dostu bir şehir haline getirilmesi amaçlanmaktadır. Enerji verimliliği kapsamında, Kocaeli'nin yeşil büyüme stratejisi çerçevesinde yenilenebilir enerji kaynakları ile elektrik üretimini teşvik etmek, farkındalık oluşturarak yenilenebilir enerjinin yaygınlaştırılmasını sağlamak ve bu konuda vatandaşların dikkatini çekmek amacıyla; bisikletten üretilen enerji ile çalışan araba yarışı etkinliği ile çocuklar ve yetişkinlerin hem spor yapması hem de bilinçlenmesi sağlanmıştır. Ayrıca, çocuklar için hazırlanan ödüllü “Enerji Kahramanı” oyunu ve yetişkinler için hazırlanan ödüllü “İnteraktif Bilgi Yarışması” ile katılımcılar eğlenirken yenilenebilir enerji kaynakları, enerji verimliliği ve iklim değişikliği hakkında bilgilerini sınavarak farkındalık kazanmaları hedeflenmiştir. İzmit Körfezi Balıklandırma Projesiyle; İzmit Körfezi'ndeki, mevcut balık tür ve çeşitliliğinin zenginleştirilmesi, biyolojik çeşitliliğin korunarak sürdürülebilir kılınması, bölgenin ekonomik gelişmişliğine ve halkın denizden faydalanmasına katkı sağlanması hedeflenmektedir.

³ Bu bölümdeki bilgiler ve değerlendirmelere Kocaeli Büyükşehir Belediyesi 2022 Faaliyet Raporu verilerinden faydalanılarak hazırlanmıştır.

Tablo 4. Kocaeli Büyükşehir Belediyesi Hedef Bazlı Harcama Tutar(TL)

Dönüşüm Alanı Hizmet Alanı	2022 Yılı Harcaması
KENTSEL DÖNÜŞÜM	4.708.501.305
Ulaşım Hizmetleri	3.010.233.033
Sürdürülebilir Çevre Hizmetleri	723.653.949
İmar ve Şehircilik Hizmetleri	690.070.951
Kırsal ve Tarımsal Hizmetler	261.389.172
Afet Yönetimi Hizmetleri	22.681.389
Kent ve Toplum Düzeni Hizmetleri	472.810

Kaynak: Kocaeli Büyükşehir Belediyesi, 2022 Yılı Faaliyet Raporu, 44

Kentsel dönüşüm üst başlığı altında yer alan ulaşım ve çevre alanları, bu başlıkta yapılan toplam harcama tutarının büyük bir kısmını oluşturmaktadır. Belediyenin diğer başlıklarının da dahil edildiği toplam harcama içindeki payına baktığımız zaman da yarısından fazlasının ulaşım ve çevre başlığında yapıldığı görülmektedir.

5. SONUÇ

Günümüzde kent yönetimine ilişkin tartışmalar çoğunlukla kentleşme ve kentleşme temaları etrafında dönmektedir. Bunun önemli bir nedeni, büyük kentlerin ekonominin merkezi olarak gösterilmesidir. Kentleşme yalnızca bir sonuç değil, aynı zamanda değişken bir süreçtir. Kentleşme çok yönlü bir sosyo-ekonomik süreç olarak tanımlanabilir. İnsanları kırsal alanda kent merkezlerine göç etmelerini sağlayan birçok çekici neden bulunmaktadır. Kentlerin yoğun göç alması sonucunda kaynakların aşırı tüketilmesi, sınırlı olan kaynaklar nedeniyle gelecek kuşakların yaşamlarını tehdit eder vaziyete gelmiştir. Bu noktada sürdürülebilirlik kavramının ortaya çıkması kaçınılmaz olmuştur. Sürdürülebilir kalkınma kavramı için teorik bir temel sağladıktan sonra sürdürülebilir kalkınma hedefleri belirlenmiştir. Sonsuz bir büyümenin sınırlı bir ekosistem dahilinde mümkün olmayacağından hareketle, sürdürülebilir kalkınmanın hedefleri, kılavuzları belirlenmeye çalışılmıştır. Bu hedefler, özellikle 1970'lerin başından itibaren çalışmanın birinci bölümünde kısaca anlatmaya çalıştığımız uluslararası toplantılar, konferanslar çerçevesinde dünya genelinde ülkelerin büyük çoğunluğunun katılımıyla hazırlanmıştır. Sürdürülebilir kalkınma üç boyuttan oluşmaktadır. Ekonomik, çevresel ve sosyal boyut, sürdürülebilir kalkınma kapsamında belirlenen hedeflerin uygulanmasında uyumlaştırılmasında bir takım zorlukları da beraberinde getirmektedir. Özellikle bir taraftan ekonomik büyüme, üretimin artırılması hedeflenirken diğer taraftan enerji verimliliğinin sağlanması, yenilenebilir enerji kaynaklarından faydalanılması, çevrenin kirletilmemesi, korunması, yoksullukla mücadele edilmesi hedeflenmektedir. Bu konuların birbirleri ile uyumlu bir biçimde değerlendirilmesi, bunlara yönelik politikaların geliştirilmesi önem taşımaktadır. Bu politikaların belirlenmesinde kent yönetimlerinde belediyeler önemli bir aktör olarak karşımıza çıkmaktadır. Sürdürülebilirlik kavramı bütün kentler için önemli olmakla birlikte büyük kentler açısından daha çok önem kazanmaktadır. Büyük kentlerin aldıkları yoğun göç, kentin ihtiyaçları, temiz su, enerji, ulaşım, alt yapı, çevre bu ihtiyaçların karşılanmasında sürdürülebilirlik ilkeleri esasında politikalar belirlenmelidir.

Bu nedenle çalışma kapsamında iki büyükşehir incelenmiştir. İstanbul hem nüfus yoğunluğu bakımından hem sanayi bakımından Türkiye'nin en kalabalık şehridir. Özellikle sürdürülebilir kalkınmanın gerçekleştirilmesinde İstanbul'da uygulanacak politikaların incelenmesi önem taşımaktadır. İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nin stratejik plan ve faaliyet raporu kapsamında yapılan incelemesinde, kentin planlanmasında, sürdürülebilirlik kavramının göz önünde tutulduğu görülmektedir. Çalışma kapsamında özellikle ulaşım ve çevre başlıkları özelinde yapılan incelemede, uluslararası toplantılarda, konferanslarda dikkat edilmesi gereken konulara yönelik hedeflere, projelere yer verildiği görülmektedir. Toplum ulaşımının yaygınlaştırılması, raylı sistemlerin artırılması, deniz ulaşımının ulaşımdaki payının artırılmasına yönelik hedefler, projeler yer almaktadır. Çevre alanında, biyoçeşitliliğin korunması, yeşil alan miktarının artırılması, deniz kirliliği ile mücadele, iklim değişikliği ile mücadele alanında hedefler ve projeler yer almaktadır. Kocaeli Büyükşehir Belediyesi de benzer şekilde sürdürülebilirlik kapsamında hedeflere ve projelere yer vermektedir. Gerek ulaşım gerek çevre alanında yapılan hizmet ve faaliyetlerin iki büyükşehir için benzer özellikler yansıttığı görülmektedir. Çevre alanında farkındalık oluşturacak etkinlikler, iki belediye için de önem verdikleri konuların başında gelmektedir. Yine enerji verimliliğini sağlayacak, atıkların geri dönüşümünü kolaylaştıracak, artıracak, yenilenebilir enerji ile ilgili projeler, sürdürülebilirlik kapsamında iki belediyenin de üzerinde durduğu konuların başında gelmektedir. İki büyükşehir belediyesinin çevre ve ulaşım alanındaki harcamalarına baktığımız zaman, önemli bir kaynak ayrılmıştır. Raylı sistem yatırımları, çevrenin korunmasına yönelik projeler harcama tutarlarında en çok pay ayrılan yatırımlardır. Bugünün kaynaklarını kullanırken gelecek nesillerinde bu kaynaklara ihtiyaç duyacağını

dikkate alan politikaların belediyeler tarafından dikkate alındığı, oluşturdukları politikalarda, projelerde sürdürülebilirlik kavramına ve ilklerine önem verdikleri görülmektedir.

KAYNAKÇA

- Bayram, F. (2001). *Sürdürülebilir Kentsel Gelişme: Araçlar, Yaklaşımlar ve Türkiye, Cevat Geray'a Armağan*, Mülkiyeliler Birliği Yayınları.
- Birleşmiş Milletler, (2000). Birleşmiş Milletler Binyıl Bildirgesi, https://inhak.adalet.gov.tr/Resimler/Dokuman/2312020095102bm_27.pdf
- Dauvergne, P. (2005). Globalization and The Environment. https://www.ucg.ac.me/skladiste/blog_2606/objava_89908/fajlovi/peti%20%C4%8Das.pdf
- Dünya Sürdürülebilir Kalkınma Zirvesi (2002). https://www.mfa.gov.tr/dunya-surdurulebilir-kalkinma-zirvesi_johannesburg_-26-agustos---4-eylul-2002_.tr.mfa
- Ertürk, H. (1996). *Çevre Bilimine Giriş*, Uludağ Üniversitesi Yayınları.
- İstanbul Büyükşehir Belediyesi (2023). *İstanbul Büyükşehir Belediyesi 2022 Faaliyet Raporu*.
- İstanbul Büyükşehir Belediyesi (2020). *İstanbul Büyükşehir Belediyesi Stratejik Plan 2020-2024*.
- Kapera, I. (2018). Sustainable Tourism Development Efforts By Local Governments in Poland. *Sustainable Cities and Society*, 40, 581-588.
- Kaypak, Ş. (2011). Küreselleşme Sürecinde Sürdürülebilir Bir Kalkınma İçin Sürdürülebilir Bir Çevre. *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 13 (20), 19-33.
- Keleş, R. (2006). *Kentleşme Politikası*, İmge Kitabevi.
- Keleş, R.(2011). *Yerinden Yönetim ve Siyaset*, Cem Yayınevi.
- Keleş, R. (2014). *100 Soruda Türkiye'de Kentleşme, Konut ve Gecekondu*, Cem Yayınevi.
- Kocaeli Büyükşehir Belediyesi (2020). *Kocaeli Büyükşehir Belediyesi Stratejik Plan 2020-2024*.
- Kocaeli Büyükşehir Belediyesi (2023). *Kocaeli Büyükşehir Belediyesi Faaliyet Raporu 2022*.
- Munasinghe, M. (2009). *Sustainable Development in Practice: Sustainomics Methodology and Applications*. Cambrdige University Press.
- Streimikiene, D., Mikalauskiene, A., & Burbaite, G. (2023). The Role Of Sustainable Finance In Achieving Sustainable Development Goals. *Economics and Sociology*, 16(1), 271-298.
- Sürdürülebilir Kalkınma Zirvesi (2015). <https://www.skdturkiye.org/haber/surdurulebilir-kalkinma-hedefleri-ve-is-dunyasi>
- UN. Secretary-General. (1987). *Report Of The World Commission On Environment And Development*, <https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/5987our-common-future.pdf>